

ЗЕМЕЛЬНОЕ, АГРАРНОЕ, ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

УДК 349.6

ЄВРОПЕЙСЬКІ Й НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ

Тетяна КОНДРАТЮК,

аспірант кафедри аграрного, земельного
та екологічного права імені академіка В.З. Янчука
Національного університету біоресурсів і природокористування України

SUMMARY

In the paper the legal regulation question of the relations in a sphere of formation and functioning of the national ecological network of Ukraine is given. The analysis of legal aspects of development of the national ecological network of Ukraine taking into account the international and European standards, in particular directives on protection of the environment, international agreements, conventions and programs is done. The integrated approach to environmental protection is characterized. It is proved that for creation of ecological networks and their association into the unique Pan-European ecological network it is necessary to bring the ecological legislation of the countries with unique requirements and standards.

Key words: ecological network, nature protection areas, main areas, Pan-European ecological network, biological and landscape diversity.

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлюється питання правового регулювання відносин у сфері формування й функціонування національної екологічної мережі України. Проведено аналіз правових аспектів розбудови національної екологічної мережі України з урахуванням міжнародних і європейських стандартів, зокрема директив з охорони навколишнього природного середовища, міжнародних угод, конвенцій і програм. Характеризується комплексний підхід до охорони навколишнього природного середовища. Обґрунтовується, що задля створення екологічних мереж і їх об'єднання в єдину Всеєвропейську екологічну мережу необхідно привести екологічне законодавство країн до єдиних вимог і стандартів.

Ключові слова: екологічна мережа, природоохоронні території, ключові території, Всеєвропейська екологічна мережа, біологічне й ландшафтне різноманіття.

Постановка проблеми. Антропогенний вплив на природу наблизився до катастрофічного рівня, природа майже повністю підпорядкована людині й розглядається як сировинне джерело для задоволення її потреб. Відбувається швидке виснаження біологічного та ландшафтного різноманіття. Безвідповідальна експлуатація природи порушує її здатність до самовідновлення. Одним із курсів збереження охорони навколишнього природного середовища визначено збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. У цьому напрямі прийнято й запроваджено формування Всеєвропейської екологічної мережі. У свою чергу, європейські країни взяли на себе зобов'язання щодо формування національних екомереж і зміцнення їх зв'язків із Всеєвропейською екологічною мережею.

Актуальність теми. Деякі питання формування та функціонування національної екологічної мережі у своїх роботах досліджували В. Андрейцев, А. Гетьман, Ю. Шемшеченко, Г. Балюк, Б. Даниленко, М. Вашишин, М. Дейнега, І. Каракаш, С. Кравченко, М. Максименко, П. Гвоздик, Н. Малишева. Зокрема, Б. Даниленко у своїх дослідженнях вивчав питання формування сполучних територій національної екологічної мережі України. Теоретичною основою нашого дослідження є доробки відомих учених, серед них М. Максименко, М. Мікісвич, Ю. Шемшученко, Ф. Деодатус, Г. Зінгстра, О. Кагало, В. Лізгаро.

Метою статті є аналіз міжнародного та європейського законодавства, що регулює суспільні відносини у сфері розбудови Всеєвропейської екологічної мережі та його вплив на розвиток національного законодавства України з формування й функціонування національної екологічної мережі.

Виклад основного матеріалу дослідження. У другій половині ХХ століття на всесвітньому, всеєвропейському та регіональному рівнях були прийняті різні ініціативи спрямовані на індивідуальну й територіальну охорону окремих видів. До них належать Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів, від 2 лютого 1971 р.; Директива Ради ЄС 79/409/ЄЕС від 2 квітня 1979 р. про збереження диких птахів (цю Директиву було замінено Директивою 2009/147/ЄС про охорону диких птахів), яка визначає території спеціальної охорони (Special Protection Areas); Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин від 23 червня 1979 р.; Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі від 19 вересня 1979 р. прийнята в м. Берн; Європейська стратегія збереження природи 1990 р. та інші міжнародні домовленості й угоди. Проте прийняті ініціативи окремо не сприяли забезпеченню екологічної рівноваги.

Європейська спільнота усвідомила необхідність переходу від охорони окремих територій і об'єктів до охорони та збереження сукупності територій і видів. Спільною справою для всього людства стало збереження біологічного різноманіття. Відповідне рішення закріплено в Конвенції про охорону біологічного різноманіття, яка прийнята 5 червня 1992 р. в Ріо-де-Жанейро [1]. Цілями Конвенції є збереження біологічного різноманіття, стале використання його компонентів і спільне одержання на справедливій і рівній основі вигод, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів, у тому числі шляхом надання необхідного доступу до генетичних ресурсів і шляхом належної передачі відповідних технологій з урахуванням

усіх прав на такі ресурси й технології, а також шляхом належного фінансування (ст. 1).

У тому ж році 21 травня Радою Європейських Спільнот було ухвалено Директиву 92/43/ЄС про збереження природних типів оселищ та видів природної фауни і флори [2] (далі – Директива про оселища), у якій визначаються території, що резервуються для подальшого заповідання (Sites of Community Importance). Метою Директиви про оселища є забезпечення збереження біорізноманіття шляхом здійснення охорони природних середовищ існування та видів дикої флори й фауни на території держав-членів, до яких застосовується Договір ЄС (ст. 2). У Директиві наводяться типи оселищ і видів рослин і тварин, що становлять інтерес для Співтовариства (ЄС) і потребують особливої охорони, а саме: типи природних оселищ європейського значення (ЄС), збереження яких потребує створення територій особливої охорони; види тварин і рослин, що становлять особливий інтерес для Співтовариства (ЄС), збереження яких потребує створення територій особливої охорони; критерії відбору територій, придатних для зарахування в категорію об'єктів, що становлять особливий інтерес для Співтовариства (ЄС), і надання їм статусу територій особливої охорони; види тварин і рослин, що становлять особливий інтерес для Співтовариства (ЄС), які потребують суворих заходів охорони; види тварин і рослин, що становлять особливий інтерес для Співтовариства (ЄС), до відлову та збору яких у природі необхідно застосовувати певні заходи регулювання; заборонені методи й знаряддя відлову та відстрілу й способи транспортування. Директивою про оселища встановлюються природоохоронні заходи з урахуванням екологічних потреб певних типів оселищ і видів.

У межах Директиви про оселища та Директиви 2009/147/ЄС про охорону диких птахів [3] Радою Європейських Спільнот було прийнято рішення про створення цілісної Європейської екологічної мережі спеціальних природоохоронних територій Natura-2000.

Уперше було введено нове комплексне поняття «екологічна мережа». Ця мережа охоплює дев'ять біогеографічних регіонів: Альпійський, Атлантичний, Чорноморський, Бореальний, Континентальний, Макаронезійський, Середземноморський, Паннонський і Степовий. Передбачалося, що мережа Natura 2000 забезпечить можливість збереження або за необхідності відновлення належного природоохоронного статусу відповідних природних середовищ і середовищ існування видів по всій природній площі. «Кожна держава-член ЄС повинна включати об'єкти до мережі Natura 2000 відповідно до ступеня представленості на її території типів природних оселищ та середовищ існування видів шляхом створення територій з особливим статусом збереження» [4, с. 119].

Процедура визначення територій, які включатимуться в цю мережу, складається з трьох етапів:

- 1) визначення державами-членами ЄС національних переліків таких територій;
- 2) визначення Комісією на основі національних переліків територій, що мають значення на рівні ЄС;
- 3) безпосереднє виділення державами-членами ЄС обраних територій [5, с. 173].

Країни, які не є членами Європейського Союзу, формують аналогічну Смарагдову мережу Європи (Emerald Network Europe). Її складовими є природоохоронні території та середовища існування рідкісних і зникаючих видів, визначені Резолюцією Комітету Бернської конвенції «Перелік зникаючих видів природних середовищ існування, які потребують спеціальних заходів збере-

ження» від 1996 р. № 4 (Україна приєдналася до Бернської конвенції в 1996 р.) [6].

Смарагдова мережа охоплює одинадцять біогеографічних регіонів: додатково два, які не входять до мережі Natura 2000 (Арктичний та Анатолійський). Для сторін Бернської конвенції, які не є членами ЄС (у тому числі й для України), охорона територій спеціального інтересу збереження має розпочинатися ще до включення їх до Смарагдової мережі – з моменту набуття статусу «території-кандидата» Смарагдової мережі.

Смарагдова мережа й мережа Natura 2000 мають багато спільного: є мережами природоохоронних територій; під захист підпадають оселища видів природної флори та фауни, природні типи оселищ, які знаходяться під загрозою зникнення, і важливі території для мігруючих видів; передбачають створення екологічних коридорів.

Найбільша різниця між принципами побудови Смарагдової мережі та Директивою про оселища полягає в тому, що Директива є юридично обов'язковим законом для держав-членів Європейського Союзу. Крім того, Директива більш детально описує, які об'єкти повинні бути визначені як об'єкти охорони й проголошені природоохоронними територіями, у яких має відбутися управління з метою забезпечення оптимального охоронного статусу, а також як моніторинг біорізноманіття повинен допомогти оцінити, наскільки досягнуто цілі збереження. Тому можна вважати, що вона є більш науково обґрунтованою [7, с. 20].

Але як Смарагдова мережа, так і мережа Natura 2000 дають мало вказівок про те, як об'єднати в екологічну мережу об'єкти, які проголошені особливо важливими природоохоронними територіями або територіями особливої охорони [7, с. 25]. У ст. 10 Директиви про оселища зазначається, що стимулювати управління характерними особливостями ландшафту, які мають важливе значення для природної флори й фауни, потрібно за допомогою стратегій планування землекористування та економічного розвитку. А такими особливостями ландшафту є його елементи: річки та їхні береги, традиційні елементи формування меж полів, ставки й невеликі ліси, які вважаються необхідними для міграції, розповсюдження та генетичного обліку між популяціями природних видів.

Ще одним вагомим внеском Європи в зусилля, які спрямовані на зупинення й повернення назад процесу деградації біологічного та ландшафтного різноманіття, є запропонована Маастрихтською декларацією «Про збереження природної спадщини Європи» 1993 р. і затверджена Радою Європи в м. Софія 23–25 жовтня 1995 р. «Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття» [8] (далі – Стратегія). В основу Стратегії лягли Бернська конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі від 19 вересня 1979 р.; Європейська стратегія збереження природи 1990 р.; результати конференцій Міністрів охорони довкілля в містах Добржиш і Люцерн 1991 і 1993 рр., відповідно, та Конференції ООН з питань довкілля і розвитку 1992 р.

Ця Стратегія спрямована на зупинення та повернення назад процесу деградації біологічного й ландшафтного різноманіття, охоплює всі попередні ініціативи в цій сфері і сприяє їх урахуванню в соціальних та економічних галузях: сільському господарстві, лісівництві, мисливстві, рибальстві, водогосподарській діяльності, енергетики і промисловості, транспорті, туризмі й рекреації, оборони тощо. Пріоритетним напрямом її визначено створення Всеєвропейської екологічної мережі як цілісності природи і зв'язку її складових. Стратегія стимулює до формування національних екологічних мереж, поєднання їх із аналогічними мережами суміжних країн і об'єднання у

Всеєвропейську екологічну мережу, завдяки чому зможуть вільно мігрувати різні види рослин і тварин.

Базовими елементами Всеєвропейської екологічної мережі є такі:

- *природні ядра* або осередки (ключові райони) для збереження екосистем, середовищ існування видів і ландшафтів європейського значення;
- *екологічні коридори* або перехідні зони з метою покращення взаємодії природних систем;
- *відновлювальні райони*, де пошкоджені елементи екосистем, середовища існування й ландшафти європейського значення мають відновлюватися, а окремі території повністю відтворюватися;
- *буферні зони*, які підтримують і захищають мережу від шкідливого зовнішнього впливу.

Природні ядра включають головні території й елементи, які становлять біологічне та ландшафтне різноманіття європейського значення й важливі напівприродні системи, цілісність яких залежить від продовження певної людської діяльності, зокрема сільськогосподарські ландшафти екстенсивного використання (абз. 34 п. 3.5 глави 3) [8].

Об'єкти в межах Смарагдової мережі разом із територіями Директив про оселища та охорону птахів становлять ядро Всеєвропейської екологічної мережі (Pan European Ecological Network (PEEN) [7, с. 19].

Україна як європейська держава-сторона багатьох міжнародних природоохоронних конвенцій та угод також підключилася до роботи щодо розбудови Всеєвропейської екомережі.

Згідно з проведеними дослідженнями, В. Лізаро виділяє такі підходи правового регулювання формування й функціонування екологічних мереж у різних країнах:

- прийняття спеціальних законів, що регулюють функціонування екологічних мереж (Україна, Республіка Молдова);
- включення спеціальних норм до законодавства про особливо охоронювані природні території (Республіка Казахстан);
- включення спеціальних норм до головних актів про охорону навколишнього середовища (країни-члени ЄС) [9, с. 255].

У свою чергу, Ю. Шемшученко стверджує, що «на сьогодні Україна має одну з найкращих систем екологічного законодавства в Європі. Вона побудована на обґрунтованих юридичною наукою екологічних засадах як комплексна галузь у вигляді піраміди. На її вершині – Конституція України, яка зафіксувала загальні принципи охорони довкілля в Україні. Наступним є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» як засадничий акт екологічного законодавства. Від нього відгалужуються галузеві закони й кодекси» [10, с. 47]. Відповідно до ст. 16 Конституції України, обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки й підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу [11]. На виконання цієї норми, Конвенції про охорону біологічного різноманіття й Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття Постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 1997 р. затверджено Концепцію про охорону біологічного різноманіття України [12]. У цій Концепції одним із основних напрямів діяльності щодо збереження біологічного різноманіття визначено створення національної екологічної мережі з дотриманням міжнародних вимог і забезпеченням її сумісності з аналогічними мережами суміжних країн.

Із початком декларування роботи щодо розбудови екологічної мережі в Україні прийнято два спеціальні зако-

ни: Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі на 2000–2015 роки» від 21 вересня 2000 р. [13] і Закон України «Про екологічну мережу України» від 24 червня 2004 р. [14].

Ці Закони регулюють суспільні відносини у сфері формування, збереження та раціонального, невиснажливого використання екомережі як однієї з найважливіших передумов забезпечення сталого, екологічно збалансованого розвитку України, охорони навколишнього природного середовища, задоволення сучасних і перспективних економічних, соціальних, екологічних та інших інтересів суспільства.

За Законом України «Про екологічну мережу України» (далі – Закон), екологічна мережа визначається як єдина територіальна система, яка утворюється з метою поліпшення умов формування та відновлення довкілля, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного й біологічного різноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного й рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища й відповідно до законів і міжнародних зобов'язань України підлягають особливій охороні. У Загальнодержавній програмі формування національної екологічної мережі на 2000–2015 рр. (далі – Програма) структурними територіальними елементами екомережі виділено так: *природні регіони, природні коридори, буферні зони*. У пізніше прийнятому Законі цей перелік розширено, змінено їх назву, частково функціональне призначення. Відповідно до ст. 3 вищезазначеного Закону, до структурних елементів екомережі належать такі:

- *ключові території* – забезпечують збереження найбільш цінних і типових для цього регіону компонентів ландшафтного та біорізноманіття;
- *сполучні території (екокоридори)* – поєднують між собою ключові території, забезпечують міграцію тварин та обмін генетичного матеріалу;
- *буферні території* – забезпечують захист ключових і сполучних територій від зовнішніх впливів;
- *відновлювані території* – забезпечують формування просторової цілісності екомережі, для яких мають бути виконані першочергові заходи щодо відтворення первинного природного стану.

Структурні елементи екологічної мережі, визначені в Законі України «Про екологічну мережу України», більш точно відповідають базовим елементам Всеєвропейської екологічної мережі і збігаються по кількості. Як показує досвід, на практиці використовується саме цей перелік. Це сприяє об'єднанню національної екологічної мережі України з Всеєвропейською екологічною мережею. Програмою передбачається забезпечити поєднання національної екологічної мережі з екологічними мережами суміжних країн, що входять до Всеєвропейської екологічної мережі, шляхом створення її спільних транскордонних елементів у межах природних регіонів і природних коридорів, узгоджених проектів землеустрою на прикордонних ділянках, усебічного розвитку міжнародної співпраці в цій сфері. Створення спільних транскордонних елементів національної екологічної мережі здійснюється у співробітництві з такими країнами: Республіка Польща – Західнополицький біосферний заповідник, біосферний заповідник «Східні Карпати», Розточанський біосферний заповідник; Республіка Білорусь – Західнополицький біосферний заповідник, Рівненський природний заповідник, національний природний парк «Прип'ять-

Стохід»; Російська Федерація – Сновський природний заповідник, Луганський природний заповідник, Деснянсько-Старогрудський національний природний парк, національний природний парк «Меотида», національний природний парк «Донецький кряж»; Румунія – Дунайський біосферний заповідник, Вижницький національний природний парк; Республіка Молдова – Нижньодністровський національний природний парк; Словачька Республіка – біосферний заповідник «Східні Карпати» [14].

Відповідно до ст. 5 Закону України, до складових структурних елементів екомережі включаються такі:

- 1) території й об'єкти природно-заповідного фонду;
- 2) землі водного фонду, водно-болотні угіддя, водоохоронні зони;
- 3) землі лісового фонду;
- 4) полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не зараховані до земель лісового фонду;
- 5) землі оздоровчого призначення з їхніми природними ресурсами;
- 6) землі рекреаційного призначення, які використовуються для організації масового відпочинку населення й туризму та проведення спортивних заходів;
- 7) інші природні території й об'єкти (ділянки степової рослинності, пасовища, сіножаті, кам'яні розсипи, піски, солончаки, земельні ділянки, у межах яких є природні об'єкти, що мають особливу природну цінність);
- 8) земельні ділянки, на яких зростають природні рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України;
- 9) території, які є місцями перебування чи зростання видів тваринного й рослинного світу, занесених до Червоної книги України;
- 10) частково землі сільськогосподарського призначення екстенсивного використання – пасовища, луки, сіножаті тощо;
- 11) радіоактивно забруднені землі, що не використовуються й підлягають окремій охороні як природні регіони з окремим статусом.

Усі ці землі належать до різних категорій, але в складі земель екологічної мережі, маючи при цьому особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища. Так, об'єкти природно-заповідного фонду, водно-болотні угіддя міжнародного значення, інші території, у межах яких збереглися найбільш цінні природні комплекси, включаються до переліку ключових територій. Території навколо ключових територій, які запобігають негативному впливу господарської діяльності на суміжних територіях, включаються до переліку буферних зон. Території, що забезпечують зв'язки між ключовими територіями та цілісність екомережі, включаються до переліку сполучних територій (екокоридорів). Території, що являють собою порушені землі, деградовані й малопродуктивні землі та землі, що зазнали впливу негативних процесів і стихійних явищ, інші території, важливі з погляду формування просторової цілісності екомережі, включаються до переліку відновлювальних територій. Недоліком законодавства України є невизначеність правового режиму земель екологічної мережі, за винятком земель природно-заповідного фонду.

Відносини, пов'язані з формуванням, збереженням і невиснажливим використанням екомережі України, регулюються також іншими законодавчими актами, що спрямовані на таке:

– збереження біологічного різноманіття (Законами України: «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про Червону книгу України», «Про зелену книгу України»);

– створення заповідних територій, формування ключових територій (Законом України «Про природно-заповідний фонд України»);

– охорону навколишнього природного середовища (Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища»);

– невиснажливе використання природних ресурсів (Законом України «Про охорону земель»; Водним, Лісовим, Земельним кодексами України);

– забезпечення комфортного проживання та безпеку для здоров'я людей (Законами України: «Про планування та забудову територій», «Про землеустрій», «Про місцеве самоврядування в Україні»; іншими актами законодавства України з питань формування екомережі та міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України) [15, ст. 9].

На регіональному й місцевому рівнях нормативними документами, які забезпечують формування екологічної мережі, є рішення місцевих і обласних рад щодо затвердження регіональних програм і схем формування екомережі, заходів з охорони ландшафтного та біологічного різноманіття, зокрема рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, що підлягають особливій охороні, створення об'єктів і територій природно-заповідного фонду, а також фінансування запланованих заходів та інші організаційні питання.

Міністерством охорони навколишнього природного середовища України затверджено Методичні рекомендації щодо розроблення регіональних та місцевих схем екологічної мережі від 13 листопада 2009 р. № 604 [16]. Хоча вони й мають рекомендаційний характер, при цьому надають методичну допомогу для забезпечення єдиного підходу до розроблення регіональних і місцевих схем екомережі.

Нещодавно на виконання п. 2 ст. 17 Закону України «Про екологічну мережу України» Постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. затверджено Порядок включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі (далі – Порядок) [17]. Цей Порядок визначає процедуру формування переліків територій та об'єктів екологічної мережі. Так, згідно з п. 4 Порядку, території та об'єкти природно-заповідного фонду й водно-болотні угіддя міжнародного значення включаються до переліків відповідними природоохоронними органами без додаткового узгодження з власниками та користувачами земельних ділянок і прийняття окремого рішення. Щодо інших земельних ділянок необхідно отримати згоду від їхніх власників чи користувачів у письмовій формі на листі-погодженні або підпис на клопотанні. Переліки територій та об'єктів екологічної мережі складаються Республіканським комітетом АР Крим з охорони навколишнього природного середовища, структурними підрозділами обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій у сфері охорони навколишнього природного середовища. Під час формування екологічної мережі дуже важлива співпраця із землекористувачами. Необхідно їх зацікавлювати до ведення екологічно збалансованого господарства.

Загалом розбудова національної екологічної мережі України здійснюється на основі міжнародної співпраці й поєднанні її з екологічними мережами суміжних країн, що входять до Всеєвропейської екологічної мережі. Із початку 2008 р. до середини 2010 р. благодійною організацією «ІнтерЕкоЦентр» (Україна) та центром екологічних консультацій «Altenburg & Wymenga Ecological Consultants» (Нідерланди) спільно з Міністерством охорони навколишнього природного середовища України й підпорядкованими структурами виконано проект «Реалізація транскордонного екологічного зв'язку в Українських Карпатах». Створено Турківський і Буковинський транскордонні екокоридори у Львівській і Чернівецькій областях. Вони поєднують

Національний природний парк «Сколівські Бескиди», Ужанський національний природний парк і Регіональний ландшафтний парк «Надсяння» в Україні з національними парками «Бешадський», «Чісна-Ветліна» та «Долина Сяну» в Польщі, а також Вижницький національний природний парк із національним парком «Ванаторі-Нямц» у Румунії. Ці парки та екокоридори є дуже важливими для збереження популяцій ведмедів, зубрів, рисі й інших видів флори та фауни в регіоні [18, с. 47].

Висновки. Саме на екологічну мережу покладено важливе природоохоронне завдання, що полягає в забезпеченні сталого екологічного збалансованого розвитку, охороні навколишнього природного середовища, зупиненні та поверненні назад процесу деградації біологічного й ландшафтного різноманіття.

Питання формування екологічної мережі не втрачає своєї актуальності, а, навпаки, потребує ще більших зусиль з боку як органів державної влади, так і окремих суб'єктів господарювання та громадськості. Потрібно вдосконалити національне земельне й екологічне законодавство, зокрема виокремити категорію та поняття земель екологічної мережі в Земельному кодексі України, визначити їх правовий режим. З метою поєднання національної екологічної мережі України із суміжними екологічними мережами й розбудови Всеєвропейської екологічної мережі потрібно усунути розбіжності національного природоохоронного законодавства з аналогічним європейським законодавством. Потрібно й надалі розвивати міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища, адже довкілля не визнає державних кордонів.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 05 червня 1992 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2006. – № 5. – Кн. 1. – Ст. 194.
2. Директива 92/43/ЄЕС про збереження природних типів оселищ та видів природної фауни і флори від 21 травня 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu>.
3. Директива 2009/147/ЕС про охорону диких від 30 листопада 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu>.
4. Максименко М.І. Правове забезпечення оптимізації структури землекористування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 / М.І. Максименко ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка ; наук. кер. А.М. Мірошніченко. – К., 2013. – 239 с.
5. Микієвич М.М. Європейське право навколишнього природного середовища : [навчальний посібник] / М.М. Микієвич, Н.І. Андрусевич, Т.О. Будякова. – Львів, 2004. – 256 с.

6. Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі : Закон України від 29 жовтня 1996 р. № 436/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 50. – Ст. 278.

7. Рекомендації щодо впровадження в Україні Директиви про оселища Європейського Союзу : стратегічний план дій (2012–2020) / [Г. Зінгстра, О. Кагало, В. Костюшин та ін.]. – Львів, 2012. – 60 с.

8. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного й ландшафтного різноманіття від 25 жовтня 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

9. Лизгаро В.Э. К вопросу о развитии законодательства Республики Беларусь, регулирующего формирование и функционирование экологической сети / В.Э. Лизгаро // Сучасні проблеми аграрного і природоресурсного права : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. : зб. наук. праць / за заг. ред. В.М. Єрмоленка та ін. – К. : ІРІДУМ, 2009. – 336 с. – С. 254–256.

10. Шемшученко Ю.С. Проблеми ефективності екологічного законодавства України / Ю.С. Шемшученко // Часопис Київського університету права. – 2003. – № 1. – С. 47–49.

11. Конституція України // Відомості Верховної Ради України – 1996. – № 30. – С. 141.

12. Концепція про охорону біологічного різноманіття України : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 1997 р. № 439 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

13. Про затвердження Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі на 2000–2015 роки : Закон України від 21 вересня 2000 р. № 1989-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 43. – Ст. 5.

14. Про екологічну мережу України : Закон України від 24 червня 2004 р. № 1864-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 29. – Ст. 53.

15. Національна доповідь про стан формування національної екологічної мережі України на 2006–2010 рр. / Д.С. Грінь. – Херсон, 2012. – 200 с.

16. Методичні рекомендації щодо розроблення регіональних та місцевих схем екологічної мережі : Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 13 листопада 2009 р. № 604 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.menr.gov.ua>.

17. Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1196 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 17. – С. 15.

18. Створення екологічних коридорів в Україні : [посібник щодо законодавства, ландшафтно-екологічного моделювання та менеджменту для поєднання природоохоронних об'єктів на підставі досвіду в Карпатах] / [Ф. Деодатус, Л. Проценко, А. Башта та ін.]. – К., 2010. – С. 160.